

Наукова періодика

НАУКОВА ПЕРІОДИКА – сукупність періодичних видань (журналів і збірників статей), що забезпечують підтримку наукової комунікації, призначені для оприлюднення результатів фундаментальних та прикладних досліджень із найважливіших проблем природничих, технічних і соціогуманітарних наук, пропагування досягнень науки й техніки, сприяння поширенню наукових знань. Засн. й видавцями Н. п. є НАНУ, галуз. академії, академ. н.-д. установи, наук. т-ва, заклади вищої освіти. За відомостями Книжк. палати України, 2019 вийшло друком 1493 назви наук. та 104 назви наук.-популяр. період. і продовжуваних видань (окрім газет).

Історія укр. Н. п. сягає серед. 19 ст. Серед найперших укр. наук. журналів – сусп.-політ. і літ.-мист. часопис «Основа» (1861–62), який видавали щомісяця в С.-Петербурзі укр., частково рос. мовами. Журнал був засн. колиш. чл. Кирило-Мефодіїв. т-ва: видавець – В. Білозерський, редактори – О. Кістяківський, М. Костомаров, П. Куліш та ін. На межі 19–20 ст. укр. Н. п. представлена виданнями НТШ, зокрема «Записками Наукового товариства імені Шевченка» (116 т., 1892–1913) та «Хронікою Наукового товариства імені Шевченка» (56 ч., 1900–13). Секції і комісії т-ва видавали, крім монографій та ін. самост. творів, численні темат. збірники праць: «Збірник філологічної секції НТШ», «Етнографічний збірник», «Збірник Історично-філософської секції НТШ» тощо. НТШ було засн. серії часописів: «Стара Україна» (1924–25), «Українська музика», «Сьогочасне й минуле» (обидва – 1938) та ін. У 1920-х рр. ВУАН було розпочато видання низки академ. період. та серій. видань. Серед них – «Записки соціально-економічного відділу ВУАН», «Етнографічний вісник», збірники Істор.-філол. відділу ВУАН, «Труди фізично-математичного відділу», «Зоологічний журнал України», «Науковий збірник Історичної секції», «Праці Комісії для виучування західноруського та українського права», «Український ботанічний журнал», «Український хімічний журнал», «Український біохімічний журнал», «Український археологічний збірник» (нині «Український археологічний щорічник»), «Журнал бібліотекознавства та бібліографії». 1928 розпочато видання заг.-академ. ж. «Вісті Всеукраїнської академії наук» (нині «Вісник Національної академії наук України»). У 1919 ріод та в часи незалежності України система наук. період. видань розвивалася віді... до

наук. тематики і напрямів дослідж. наук. установ. За даними 2019 НАНУ є співзасн. 84-х наук. журналів, наук.-популярного («Світогляд») і реферативного в 4-х темат. серіях («Джерело»), 41-го збірника наук. праць. Установи Академії самостійно видають понад 200 назв наук. журналів та збірників наук. праць із різною періодичністю, з них 10 журналів друкують англ. мовою в Україні, 21 – перевидають цією ж мовою закордонні видавн. компанії.

Система наук. період. видань змінюється відповідно до тенденцій розвитку наук. знання, посилення впливу інформ.-комунікац. технологій, заг. цифровізації сусп.-ва та науки як галузі діяльності. Поч. 2000-х рр. позначився для розвитку системи наук. період. видань розширенням поняття «наукове фахове видання» та появою нового типу фахових видань – «електронних фахових видань». 2004 Мін-во освіти і науки України разом з НАНУ та ВАК України видали наказ про затвердження Положення про електронні наук. фахові видання, де зазначалося, що електронне наук. фахове видання – документ, інформація в якому представлена у формі електрон. даних, що пройшов редакц.-видавн. опрацювання, призначений для поширення в незмін. вигляді, має вихідні відомості та включений до затверджених ВАК України переліків наук. фахових видань, у яких можуть публікуватися результати дисертац. робіт на здобуття наук. ступенів д-ра та канд. наук і на які можна посилатися в наук. статтях та дисертаціях. 2010-і рр. позначилися внесенням наук. період. видань до глобал. індексів цитування. Станом на 2018 до бази даних Scopus входило 37 журналів НАНУ, а до Web of Science (WoS) Core Collection з урахуванням започаткованого 2015 індексу ESCI – 28 видань, 20 академ. часописів розміщені в обох базах. Найбільш значним вітчизн. зібранням онлайн-версій журналів і збірників наук. праць із вільним доступом до повних текстів є «Наукова періодика України», що формується НБУВ, і станом на вересень 2020 містить 1 132 386 статей зі 2781-го період. видання, 45 614 випусків.

Літ.: Кулешов С. Г. Документальні джерела наукової інформації: поняття, типологія, історія типологічної схеми. К., 1995; Айттов С. Ш. Журнал «Основа» (1861–1862) і культурно-національне відродження України у контексті східноєвропейських національних ренесансів середини XIX ст. // Грані. 2000. № 2; Зелінська Н. В. Наукове книговидання в Україні: історія та сучасний стан. Л., 2002; Її ж Поетика приголошеного слова: українська наукова література XIX – початку XX ст. Л., 2003; Воскобойнікова-Гузєва О. В. Наукові видання у фонді Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. К., 2004; Її ж. Наукові видання України в Інтернет-просторі // Наука України у світ. інформ. просторі: 36. наук. пр. К., 2010. Вип. 3; Вакаренко О. Г. Сучасний науковий журнал: українськ. реалії // Там само. 2019. Вип. 16.

 О. В. Воскобойнікова-Гузєва

 Статтю оновлено: 2020

- Використати в Google Classroom
- Переглянути в Google Scholar
- Роздрукувати статтю

Покликання на статтю

О. В. Воскобойнікова-Гузєва. Наукова періодика // Енциклопедія Сучасної України: електронна версія сайт] / гол. редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут

